

Aneta Kamińska-Nawrot
Akademia Pomorska w Słupsku
ORCID: 0000-0003-0270-2447

Przeszukanie osoby i kontrola osobista – po zmianach wynikających z wykonania wyroku TK¹

Wprowadzenie

Przeszukanie osoby to poszukiwawcza czynność dowodowa, która nierozłącznie związana jest ze stosowaniem przez organy procesowe przymusu, który ma zapewnić prawidłowy tok procesu karnego lub zmusić jego uczestników do spełnienia nałożonych przez ustawę obowiązków procesowych². W rzeczywistości jest środkiem, który kępuje swobodę postępowania lub całkowicie ją wyłącza, co niewątpliwie oznacza ingerencję w prawo do poszanowania przyrodzonej i niezbywalnej godności człowieka, nietykalności osobistej oraz prywatności (art. 30, art. 41 ust. 1, art. 50 Konstytucji RP³ i art. 8 EKPC⁴). Z tego też powodu w 1997 roku pojawił się przepis art. 227 k.p.k., który zabezpiecza osobę przed działaniami organów ścigania, wykarczającymi poza granice prawa bądź działającymi na granicy praworządności⁵. Dlatego z uwagi na charakter czynności, decyzje o zarządzeniu przeszukania

¹ Wyrok TK z dnia 14 grudnia 2017 r. sygn. akt K 17/14, Dz. U. z 2017 r., poz. 2405.

² S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny, zarys systemu*, Warszawa 2013, s. 407–408; Zob.: P. Hofmański (red.), E. Sadzik, K. Zgryzek, *Kodeks postępowania karnego*, tom I, *Komentarz do artykułów 1-296*, Warszawa 2011, s.1322; T. Grzegorzczak, *Dowody w procesie karnym*, Warszawa 1998, s. 98–101; M. Cieślak, *Środki przymusu na tle systemu bodźców prawnych w procesie karnym*, „ZN UJ. Prace Prawnicze” 1960, nr 7, s. 101–102; W. Daszkiewicz, *Proces karny, część ogólna*, Poznań 1995, s. 301–302; K. Marszał, *Proces karny, zagadnienia ogólne*, Katowice 2013, s. 429–465; idem, *Przegląd środków i ich funkcji w polskim procesie karnym*, [w:] K. Amelung (red.), K. Marszał (red.), *Stosowanie środków przymusu w procesie karnym*, Katowice 1990, s. 53.

³ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. nr 78, poz. 483 z późn. zm.

⁴ Europejska konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z dnia 4 listopada 1950 r., Dz. U. nr 61, poz. 284, uzup. Dz. U. z 1995 r. nr 36, poz. 175 i 176, zm. Dz. U. z 1995 r. nr 36 poz. 177 oraz Dz. U. z 1998 r. nr 147, poz. 962.

⁵ S. Waltoś, *Proces karny, zarys systemu*, Warszawa 2009, s. 374; B. Młodziejowski, *Taktyka przeszukiwania terenu, pomieszczeń i osób*, [w:] J. Kasprzak, B. Młodziejowski, W. Brzęk, J. Moszczyński, *Kryminalistyka*, Warszawa 2006, s. 268–269.

powinny być podejmowane wyłącznie w ramach konieczności, a związana z nimi ingerencja w prywatność ograniczona do minimum⁶. Co więcej, przeszukiwanie powinno być stosowane jedynie na podstawie ustawy i w jej granicach, a rozszerzenie tego zakresu w ramach analogii powinno być zawsze zakazane. Ponadto musi być stosowane zgodnie z regułą umiaru w stosunku do pozostałych środków przymusu⁷. Natomiast nad legalnością i prawidłowością powinien zawsze czuwać niezawisły sąd, do którego osoby, których prawa w związku z przeszukianiem zostały naruszone, mogą wnosić o kontrolę tychże decyzji. Gwarancje te powinny być uruchamiane zawsze, gdy chodzi o ingerencję w konstytucyjnie chronione prawa i pozostaje poza wszelką dyskusją, iż z punktu widzenia właściwego funkcjonowania systemu prawnego państwa jako całości, a także ochrony praw osobistych każdego człowieka, mają one niebagatelne znaczenie.

Z uwagi na specyfikę przeszukania osoby, w demokratycznym państwie prawa nie powinny występować czynności do niego zbliżone, czy tym bardziej tożsame w skutkach. Niestety, w naszym systemie prawnym istnieje instytucja kontroli osobistej, która stanowi swoistego rodzaju substytut przeszukania osoby.

Pomimo tego, iż kontrola osobista jest czynnością administracyjno-porządkową, realizowaną poza procesem karnym, w zasadzie niewiele różni się od środka przymusu procesowego. Zezwala ona uprawnionym podmiotom na wyznaczanie granic praw osobistych człowieka, do niedawna jeszcze bez możliwości skontrolowania tych decyzji przez niezawisły sąd. Dlatego, od momentu jej wprowadzenia do systemu prawnego w 1983 r.⁸ wzbudza ogromne emocje i budzi szereg zastrzeżeń, nie tylko ze strony przedstawicieli świata nauki i osób, które stają się przedmiotem tych działań, ale także samych uprawnionych, którzy mogą także stać się ofiarami niewłaściwej legislacji.

Charakter prawny przeszukania osoby

Przed wejściem w życie wyroku TK⁹, przedstawiciele doktryny definicję przeszukania osoby wywodzili z art. 219 § 2 k.p.k.¹⁰, a w przypadku wykro-

⁶ P. Hofmański (red.), E. Sadzik, K. Zgryzek, op. cit., s. 1240; por.: J. Grochowski, *Milicyjne przeszukiwanie pozaprocesowe a konstytucyjne prawa osobiste w PRL*, „Problemy Prawa Karnego” 1989, nr 15, s. 23–36.

⁷ P. Hofmański (red.), E. Sadzik, K. Zgryzek, op. cit., s. 1257.

⁸ Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o Urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych i zakresie działania podległych mu organów, Dz. U. z 1983 r. nr 38, poz. 172 – nieobowiązująca.

⁹ Wyrok TK z dnia 14 grudnia 2017 r. sygn. akt K 17/14, Dz. U. z 2017 r., poz. 2405.

¹⁰ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2017, poz. 1904 z późn. zm.).

czeń z art. 44 § 2 k.p.w.¹¹ Kryminaliści charakteryzowali je głównie przez pryzmat celów jako dokładne sprawdzanie pomieszczeń, innych miejsc, rzeczy lub osób w celu wykrycia lub zatrzymania albo przymusowego doprowadzenia osoby podejrzanej, a także znalezienia rzeczy mogących stanowić dowód w sprawie lub podlegających zajęciu w postępowaniu karnym¹². Procesualności natomiast, na co zwrócił uwagę J. Grochowski,¹³ akcentowali dowodowy oraz przymusowy charakter czynności, które z punktu widzenia konstytucyjnie chronionych praw jednostki są bardzo znamienne¹⁴. Z tego też powodu cechy te wymagają regulacji prawnych, które zabezpieczałyby każdego uczestnika tej czynności.

Jednak w związku z tym, iż ustawodawca nie zdefiniował pojęcia przeszukania osoby i nie określił jego granic, przepisy te¹⁵ zostały uznane za niezgodne z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP i z dniem 23 czerwca 2019 r. przestały obowiązywać. Trybunał Konstytucyjny stwierdził, iż w uwagi na brak definicji przeszukania osoby „(...) nie można ustalić w sposób precyzyjny, o jakie czynności faktycznie chodzi (np. czy przeszukiwanie osoby w rozumieniu k.p.k. obejmuje tylko oględziny powierzchni ciała połączone z obowiązkiem rozebrania się do naga, czy też może objąć dalsze drastyczne działania kontrolne)¹⁶. Ponadto Trybunał podzielił zdanie wnioskodawcy (RPO), że oprócz wymagań określonych z art. 31.ust. 3 Konstytucji przepisy powinny w sposób kompletny i precyzyjny określać także sposób przeprowadzania przeszukania¹⁷. Do chwili obecnej przepisy w tym

¹¹ Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (t.j. Dz.U. z 2016, poz. 1713 z późn. zm.).

¹² Por. R. Łyżwa, *Przeszukanie w celu wykrycia lub zatrzymania albo przymusowego doprowadzenia osoby podejrzanej*, „Studia Prawnoustrojowe” 2018, nr 40, s. 304.

¹³ Zob.: J. Grochowski, *Definicja i elementy składowe instytucji przeszukania w procesie karnym*, „Problemy Prawa Karnego” 1990, nr 16, s. 87; Z. Uniszewski, *Przeszukanie. Problematyka kryminalistyczna*, Warszawa 2000, s. 43.

¹⁴ L. Hochberg, A. Murzynowski i L. Schaff, *Komentarz do kodeksu postępowania karnego*, Warszawa 1959, s. 162; Zob.: L. Schaff, *Proces karny Polski Ludowej, wykład zasad ogólnych*, Warszawa 1953, 353–354; M. Cieślak, *Zagadnienia dowodowe w procesie karnym*, tom I, Warszawa 1955, s. 303; T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 1998 s. 489; T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego*, Warszawa 2014, s. 790; P. Hofmański (red.), E. Sadzik, K. Zgrzyzek, op. cit., s. 1240; K. Marszał, *Proces karny, zagadnienia ogólne*, Katowice 2013, s. 465; S. Waltoś, *Proces karny, zarys systemu*, Warszawa 2002, s. 361; W. Grzeszczyk, *Kodeks postępowania karnego, komentarz*, Warszawa 2005, s. 195; H. Paluszkiwicz, *Dowody*, [w:] K. Dudka, H. Paluszkiwicz, *Postępowanie karne*, Warszawa 2015, s. 266; R. Kmiecik, E. Skrzęto-wicz, *Proces karny, część ogólna*, Kraków–Lublin 1999, s. 339; J. Grochowski, *Definicja i elementy składowe...*, op. cit., s. 88–89; W. Radecki, S. Ziarczyk, *Przeszukanie i zatrzymanie rzeczy, jako procesowe czynności poszukiwawcze w postępowaniu karnym*, Legionowo 2002, s. 7.

¹⁵ Art. 219 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2017, poz. 1904 z późn. zm.) oraz art. 44 [1]§ 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (t.j. Dz.U. z 2016, poz. 1713 z późn. zm.).

¹⁶ Wyrok TK z dnia 14 grudnia 2017 r. sygn. akt K 17/14, Dz. U. z 2017 r., poz. 2405.

¹⁷ Wniosek RPO do TK z dnia 29 sierpnia 2014 r. (II.519.344.2014.ST) oraz Wyrok TK z dnia 14 grudnia 2017 r. sygn. akt K 17/14, Dz. U. z 2017 r., poz. 2405.

obszarze nie zostały doprecyzowane, podobnie jak inne regulacje, które z punktu widzenia podstawowych praw i wolności jednostki powinny zostać zmienione.

Ustawa karnoprocesowa do prowadzenia przeszukania, oprócz prokuratora i Policji, uprawnia w art. 312 k.p.k. także organy, którym przysługują uprawnienia Policji w zakresie prowadzenia postępowań przygotowawczych¹⁸ oraz inne organy, przewidziane w przepisach ustaw szczególnych¹⁹. Zatem obok służb, których zadaniem jest ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego państwa istnieją podmioty, które ustawodawca wyposażył w uprawnienie do dokonywania przeszukania. Taki przykład stanowią strażnicy Państwowej Straży Łowieckiej, strażnicy Państwowej Straży Rybackiej, funkcjonariusze straży parków czy strażnicy leśni. Oczywiście powinno być, że podmioty te, wzorem rozwiązań zawartych w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów²⁰, powinny w przypadku uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego informować o tym fakcie organy ścigania i ewentualnie w trakcie przeprowadzanego przez nie przeszukania uczestniczyć w roli osób przybranych. Trzeba przecież pamiętać, że zawiadomienie organów ścigania o popełnieniu przestępstwa jest jednocześnie wypełnieniem prawnego obowiązku zawartego w art. 304 k.p.k. Zgodnie z jego treścią, organy te powinny przede wszystkim skupić się na podjęciu niezbędnych czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa. Nie powinno nasuwać najmniejszych wątpliwości, że uprawnienie do przeprowadzania przeszukania w przypadkach uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego, zgodnie z zasadami procedury karnej, należy do organów ścigania. Nadawanie tego rodzaju uprawnień podmiotom, które nie są do tego ani

¹⁸ Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 1608 – art. 11 ust. 1 pkt 6; Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, tekst jedn. Dz. U. z 2018 r., poz. 2387 z późn. zm. – art. 23 ust. 1 pkt 4; Ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej, tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 1556 – art. 64 ust. 1 i 2; ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, tekst jedn. Dz. U. z 2018 r., poz. 2104 z późn. zm. – art. 14 ust. 1 pkt 4; ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, tekst jedn. Dz. U. z 2019 r. poz. 730 – art. 17 ust. 1 pkt 9.

¹⁹ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa, tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 1018 – art. 288 § 1 pkt 2; Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 o ochronie przyrody, tekst jedn. Dz. U. z 2018 r., poz. 2340 z późn. zm. – art. 108 ust. 5 pkt 5–6; Ustawa z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie, tekst jedn. Dz. U. z 2018 r., poz. 897 z późn. zm. – art. 39 ust. 2 pkt 4; Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach, tekst jedn. Dz. U. z 2018, poz. 2129 z późn. zm. – art. 47 ust. 2 pkt. 4; Ustawa z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym, tekst jedn. Dz. U. z 2018 r., poz. 1476 z późn. zm. – art. 23 pkt 4 lit. e; Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 1667 – art. 91 ust. 11.

²⁰ Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 1667 – art. 91 ust. 11.

powołane, ani przygotowane, może powodować bardzo łatwe do przewidzenia skutki.

Powyższa analiza wskazuje, że do prowadzenia czynności przeszukania, które narusza między innymi konstytucyjną zasadę nienaruszalności nietykalności osoby, uprawnionych jest kilkanaście nieprokuratorskich podmiotów. Mimo tego, iż kwestia ta niejednokrotnie poruszana była na różnych forach²¹, ustawodawca nie zdecydował się na ograniczenie tej liczby. Wprowadził natomiast szereg obwarowań, które mają za zadanie zabezpieczyć obywateli przed nadużywaniem tego prawa przez wymienione organy²². Oprócz obowiązków organów, które są oczywiste i nie wymagają komentarza, znajdują się przepisy gwarancyjne. Wśród nich na szczególną uwagę zasługuje przepis art. 224 § 1 k.p.k. Jego gwarancyjny charakter oznacza, że w przypadku wydania przez osobę poszukiwanej rzeczy, istnieje możliwość zaprzestania przez organ dalszych czynności przeszukania²³. Według przedstawicieli doktryny informacja o celu przeszukania powinna być konkretna, tzn. powinna wskazywać, czego i w jakim celu się poszukuje. Jednak nie zawsze organ dokonujący przeszukania ma pełną wiedzę, co do rodzaju poszukiwanych przedmiotów. Wówczas sformułowanie celu przeszukania w sposób bardziej ogólny wydaje się uzasadnione i jednocześnie oznacza kontynuowanie przeszukania do momentu uzyskania przez organ przekonania, że wydano te przedmioty, które są poszukiwane²⁴. Natomiast, jeżeli organ posiada wiedzę na temat poszukiwanych przedmiotów oznaczonych indywidualnie, w momencie ich wydania, dalsze przeszukanie staje się bezprzedmiotowe. Należy mieć na uwadze, iż przeszukiwanie i odebranie przedmiotu zawsze wiążą się z uzasadnionym podejrzeniem popełnienia konkretnego przestępstwa, a nie przestępstw w ogóle, czy – jeszcze szerzej – „czynu nielegalnego”. Stanowisko to znajduje odzwierciedlenie w doktrynie, według której nie można poszukiwać wszystkiego i wszędzie, a sposób dokonania przeszukania powinien być przeprowadzony przy zastosowaniu metod najekonomiczniejszych, zmierzających zgodnie z zasadami logiki, wprost do uzyskania obiektu poszukiwanego²⁵. Krytyce należy poddać praktykę ujmowania w postanowieniu zakresu poszukiwań ogólnym sformułowaniem o konieczności znalezienia „przedmio-

²¹ Interpelacja nr 2255 posła Łukasza Gibały w sprawie nadużywania przez Policję i inne uprawnione organy instytucji przeszukania prowadzonego bez postanowienia sądu lub prokuratora, przekazana przy piśmie z dnia 29 lutego 2012 r., nr SPS-023-2255/12; A. Kasprzyk, *Przeszukiwanie nie zawsze legalne*, „Rzeczypospolita” z 23 grudnia 2003 r.; List Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka do Komendanta Głównego Policji z dnia 11 września 2006 r. w sprawie skarg dotyczących kontroli osobistej dokonywanej przez Policję, w celu wdrożenia stosownych czynności eliminujących z praktyki funkcjonariuszy Policji – www.hfhrpol.waw.pl.

²² K. Zgryzek, *Przeszukiwanie jako czynność procesowa i kryminalistyczna*, „Palestra” 1977, nr 2, s. 44–45.

²³ P. Hofmański (red.), E. Sadzik, K. Zgryzek, op. cit., s. 1247–1248.

²⁴ Ibidem, s. 1248.

²⁵ J. Grochowski, *Definicja i elementy składowe...*, op. cit., s. 95.

tów pochodzących z przestępstwa”, gdyż świadczyć to może o braku merytorycznych podstaw do zarządzenia przeszukania²⁶.

Kolejny gwarancyjny przepis zawarty został w art. 224 § 2 k.p.k. Zapewnia on udział w toku przeszukania osób niebędących stronami, co prowadzi niewątpliwie do większej dbałości o przestrzeganie praw stron oraz ograniczenia nieuzasadnionych zarzutów, co do nieprawidłowości wykonanej czynności²⁷. *Ratio legis* wprowadzenia instytucji tzw. osoby przybranej, było ustrzeżenie się organów procesowych przed nieuzasadnionymi skargami na sposób przeprowadzenia czynności przeszukania. Ponadto, w przypadku zaistnienia konieczności wyjaśnienia okoliczności dotyczących przeszukania lub zastrzeżeń, co do jego legalności, osoby te mogą być przesłuchane w charakterze świadków²⁸.

Ponadto, w przypadku dokonania przeszukania osoby w trybie art. 308 k.p.k., rygorem niezbędnym do spełnienia jest niezwłoczne zwrócenie się do sądu lub prokuratora o zatwierdzenie tej czynności. Prokurator lub sąd, podejmując decyzję w przedmiocie zatwierdzenia przeszukania ustala, czy dokonanie przeszukania i zatrzymania rzeczy na podstawie nakazu kierownika właściwej jednostki Policji, a także innego organu uprawnionego lub legitymacji służbowej ich funkcjonariusza, było uzasadnione oraz czy postanowienie prokuratora o przeszukaniu nie mogło być uprzednio wydane, jak również czy czynności te zostały przeprowadzone i udokumentowane zgodnie z przepisami k.p.k. Jeżeli prokurator bądź sąd, z uwagi na różnego rodzaju nieprawidłowości, nie zatwierdzi przeszukania, wówczas zgodnie z treścią art. 230 § 1 k.p.k. zatrzymane rzeczy muszą zostać niezwłocznie zwrócone osobie uprawnionej, chyba że nastąpiło dobrowolne wydanie, a osoba ta nie złożyła wniosku o sporządzenie i dostarczenie jej postanowienia sądu lub prokuratora o zatwierdzeniu zatrzymania.

Jednak najważniejszym, z punktu widzenia interesów jednostki i jej gwarancji, jest przepis art. 236 k.p.k., który w ramach procedur odwoławczych wyszedł naprzeciw prawom i wolnościom osób dotkniętych ingerencjami prawa organów prowadzących postępowanie karne²⁹. Zgodnie z jego tre-

²⁶ J. Grajewski (red.), L.K. Paprzycki, S. Steinborn, *Komentarz aktualizowany do art. 1–424 Kodeksu postępowania karnego*, System Informacji Prawnej LEX 2014.

²⁷ Z. Młynarczyk, *Przeszukanie i odebranie przedmiotów w postępowaniu karnym*, „Prokuratura i Prawo” 1996, nr 4, s. 103, A. Kamińska-Nawrot, *Przeszukanie osoby a kontrola osobista – w kontekście zasady informacji prawnej*, „Security, Economy & Law” 2017, nr 4, s. 146–154.

²⁸ R.A. Stefański, R. Zabłocki (red.), *Kodeks postępowania karnego, Komentarz*, Warszawa 2003, t. I, s. 986.

²⁹ Zob. A. Kamińska-Nawrot, *Prawo do złożenia zażalenia na czynności związane z przeszukiwaniem w ramach art. 236 k.p.k. Niepokój związany ze zmianami*, [w:] S. Steinborn (red.), *Postępowanie odwoławcze w procesie karnym – u progu nowych wyzwań*, Warszawa 2016, s. 404–411; idem, *Przeszukanie – środek przymusu procesowego ograniczający konstytucyjnie chronione prawa*, „Studia nad Bezpieczeństwem” 2016, s. 140–142; P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, op. cit., s.1274; K. Woźniewski, *Inicjatywa dowodowa w polskim prawie karnym procesowym*, Gdynia 2001, s. 146.

ścią osobom, których prawa zostały naruszone, przysługuje zażalenie na postanowienie dotyczące przeszukania, zatrzymania rzeczy i w przedmiocie dowodów rzeczowych oraz na inne czynności. Na etapie postępowania przygotowawczego, zażalenie na wydane postanowienia lub dokonane czynności rozpatruje sąd rejonowy, w okręgu którego prowadzone jest postępowanie. Jak podkreślił Trybunał Konstytucyjny w sprawie SK 11/99, wynikające z Konstytucji prawo do zaskarżania orzeczeń i decyzji wydawanych w pierwszej instancji „(...) stanowi bardzo istotny czynnik tzw. sprawiedliwości proceduralnej”³⁰. Na uwagę zasługuje fakt, iż przepis art. 236 k.p.k. odnosi się także do „innych czynności”, niemających postaci postanowień, a więc do zarządzeń, poleceń i czynności faktycznych, np. sposobu przeprowadzenia przeszukania (art. 217–227 k.p.k.), czasu przeprowadzenia czynności (art. 221 k.p.k.) czy naruszenia trybu przeszukania (art. 224 k.p.k.) itp. Określenie „inne czynności”, obejmuje również zarządzenie sprzedaży przedmiotów, wydane na podstawie art. 232 k.p.k., ale musi być ono także związane z przeszukaniem i zatrzymaniem rzeczy³¹. Osoby, których prawa zostały wówczas naruszone również mogą złożyć na tej podstawie zażalenie do sądu³². Osobą uprawnioną do wniesienia zażalenia na podstawie przepisów określonych w art. 236 k.p.k. jest każda osoba, której prawa zostały naruszone, a więc niekoniecznie osoba, którą postanowienie bezpośrednio dotyczy, o czym mowa w art. 459 § 3 k.p.k.³³. „Ustawodawca nie ogranicza się zatem tylko do zapewnienia ochrony osobom, których przeszukanie dotknęło bezpośrednio, ale także gwarantuje je tym, których prawa zostały naruszone pośrednio np. podczas przeszukania otworzono korespondencję nienależącą do osoby, której czynność dotyczy”³⁴. Prawo do skutecznego środka odwoławczego do właściwego organu państwowego, gdy naruszenia dokonały osoby wykonujące swoje funkcje urzędowe zostało także zagwarantowane w art. 13 Konwencji o ochronie praw człowieka³⁵.

Powyższa analiza wskazuje, że mimo imponującej listy podmiotów uprawnionych do przeszukania, braku definicji przeszukania osoby i sposobu jego przeprowadzania, a także istnienia kilku przepisów wymagających doprecyzowania, przepisy ustawy karnoprocesowej zawierają także gwaran-

³⁰ Wyrok TK z dnia 16 listopada 1999 r., SK 11/99, OTK 1999, nr 7, poz. 158; Zob. P. Wiliński, *Proces karny w świetle Konstytucji*, Warszawa 2011, s. 109–149.

³¹ W. Grzeszczyk, op. cit., s. 206–207; Por. głosę aprobowaną J. Satki, OSN 2000, nr 10, s. 489–490.

³² Uchwała SN z 20.1.2000 r., I KZP 47/99, OSNKW 2000, nr 3–4, poz. 25; OSP 2000, nr 10, s. 489 z aprobowanymi uwagami R.A. Stefańskiego, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2001, nr 2, s. 86.

³³ Zob. Uchwała SN z 20.1.2000 r., I KZP 46/99, Biuletyn SN 2000, nr 1, poz. 16.

³⁴ A. Kaznowski, *Problematyka przeszukania mieszkania*, „Prokuratura i Prawo” 2010, nr 4, s. 76; Zob. Uchwała SN z 20.1.2000 r., I KZP 46/99, Biuletyn SN 2000, nr 1, poz. 16.

³⁵ Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności a dnia 4 listopada 1950 r., Dz. U. nr 61, poz. 284, uzup. Dz. U. z 1995 r. nr 36, poz. 175 i 176, zm. Dz. U. z 1995 r. nr 36 poz. 177 oraz Dz. U. z 1998 r. nr 147, poz. 962.

cje prawne, które zabezpieczają jednostkę przed bezprawnymi działaniami organów ścigania.

Charakter prawny kontroli osobistej

Wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich³⁶ adresowany do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności z Konstytucją RP szeregu przepisów, dotyczył także kontroli osobistej, która, podobnie jak przeszukiwanie osoby, mimo iż stanowi czynność administracyjno-porządkową, polegającą na kontrolowaniu i egzekwowaniu przestrzegania przepisów z zakresu działalności publicznej przez funkcjonariuszy różnych służb, ingeruje w konstytucyjne prawa jednostki³⁷.

Prawo, jak i warunki jej dopuszczalności określone zostały w ustawach regulujących działalność i zakres zadań tych służb, a więc bardzo różnie.

Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił uwagę, iż w znacznej większości przepisów ustaw i rozporządzeń regulujących działalność i zakres zadań tych podmiotów, ustawodawca nie określił granic kontroli osobistej. Jedynie w rozporządzeniu³⁸ do ustawy o Policji³⁹ wskazana była granica, stanowiąca

³⁶ Wniosek RPO do TK z dnia 29 sierpnia 2014 r. (II.519.344.2014.ST).

³⁷ Zob.: S. Pieprzny, *Policja – organizacja i funkcjonowanie*, Kraków 2011; Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, tekst jedn. Dz. U. z 2019 r. poz. 161 z późn. zm.; Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 1608 – art. 11 ust. 1 pkt 6; Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, tekst jedn. Dz. U. z 2018 r., poz. 2387 z późn. zm. – art. 23 ust. 1 pkt 4; Ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej, tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 1556 – art. 64 ust. 1 i 2; Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, tekst jedn. Dz. U. z 2018 r., poz. 2104 z późn. zm. – art. 14 ust. 1 pkt 4; ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, tekst jedn. Dz. U. z 2019 r. poz. 730 – art. 17 ust. 1 pkt 9; Ustawa z dnia 8 grudnia 2018 roku o Służbie Ochrony Państwa, tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 1091 – art. 21 pkt 3; Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego, tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 687 – art. 44 ust. 1 pkt 5; Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa, tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 1018 – art. 288 § 1 pkt 2; ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 o ochronie przyrody, tekst jedn. Dz. U. z 2018 r., poz. 2340 z późn. zm. – art. 108 ust. 5 pkt 5–6; Ustawa z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie, tekst jedn. Dz. U. z 2018 r., poz. 897 z późn. zm. – art. 39 ust. 2 pkt 4; Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach, tekst jedn. Dz. U. z 2018, poz. 2129 z późn. zm. – art. 47 ust. 2 pkt. 4; Ustawa z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym, tekst jedn. Dz. U. z 2018 r., poz. 1476 z późn. zm. – art. 23 pkt 4 lit. e; ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 1667 – art. 91 ust. 11; Zob.: D. Szumiło-Kuleczycka, *Kontrola osobista, przeglądanie zawartości bagaży, przeszukiwanie (przyczynki do kwestii racjonalności legislacji)*, „Państwo i Prawo” 2012, nr 3, s. 34–36; J. Karaźniewicz, *Przeszukanie i czynności zbliżone do przeszukania w teorii i praktyce organów ścigania*, [w:] P. Hofmański (red.), *Węzłowe problemy procesu karnego. Materiały konferencyjne – Kraków, 25–28.9.2008*, Warszawa 2010, s. 282–283.

³⁸ Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów z dnia 29 września 2015 r., Dz. U. z 2015 r., poz. 1565 – nieobowiązujący.

³⁹ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, Dz. U. z 2017 r. poz. 2067.

zakaz odsłaniania przykrytych odzieżą części ciała. Ponadto, osoby kontrolowane pozbawione były prawa do złożenia do niezawisłego sądu, środka zażalenia na czynności organu. Przysługiwało im jedynie, tak jak w przypadku każdej innej czynności służbowej wykonywanej przez funkcjonariuszy, prawo do złożenia zażalenia na sposób przeprowadzenia czynności do właściwego miejscowo prokuratora, o czym funkcjonariusz zobowiązany jest poczytać osobę kontrolowaną⁴⁰.

Ponadto RPO zarzucił ustawodawcy, iż znaczna część przepisów regulujących materię ustawową zawarta została w aktach wykonawczych. Zwrócił także uwagę na zagrożenia płynące z faktu, iż niektóre z tych aktów prawnych, takie jak np. ustawa o Policji, w przypadku zaistnienia przestępstwa, nakładają na organy ścigania jednocześnie obowiązek dokonania kontroli osobistej, jak i czynności w trybie art. 308 k.p.k.⁴¹

Uwagę RPO zwrócił także fakt, iż uprawnione służby mogły przeprowadzać kontrolę osobistą w oparciu o bardzo zróżnicowane przesłanki. Raz było to uzasadnione podejrzenie popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary (Policja, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencja Wywiadu), innym razem możliwość popełnienia przestępstw lub wykroczeń, zwłaszcza skierowanych przeciwko nienaruszalności granicy państwowej lub bezpieczeństwu w międzynarodowej komunikacji (Straż Graniczna), istnienie uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa lub przestępstwa skarbowego (Centralne Biuro Antykorupcyjne), istnienie uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego przez ustawę pod groźbą kary albo cel, jakim było ustalenie miejsca pobytu lub ujęcia poszukiwanej osoby (Żandarmeria Wojskowa), zapewnienie bezpieczeństwa ochranianych osób, obiektów i urzędzeń (Służba Ochrony Państwa) oraz zapewnienie bezpieczeństwa chronionych urzędzeń, a także obszarów, obiektów oraz przebywających w nich osób (Służba Kontrwywiadu i Służby Wywiadu). Dlatego współpraca tych służb, dla których kontrola osobista wiązała się z odmiennymi warunkami dopuszczalności niejednokrotnie narażona była na wzajemne wkraczanie w kompetencje i przerzucanie się odpowiedzialnością i w efekcie stawało pod znakiem zapytania skuteczność i sprawność działania w sytuacjach nadzwyczajnych.

Wyrok TK⁴², w zdecydowanej części podzielił zdanie Rzecznika i w zakresie, w jakim przepisy nie określały granic kontroli osobistej oraz nie przewidywały kontroli sądu nad zgodnością z prawem do dokonywania kontroli osobistej przez uprawnione do tego służby, uznał je za niekonstytucyjne⁴³.

⁴⁰ Zob.: D. Szumiło-Kulczycka, op. cit., s. 38.

⁴¹ Zob. Kamińska-Nawrot A., *Kontrola osobista*, „Studia nad Bezpieczeństwem” 2017, nr 2, s. 47–53.

⁴² Wyrok TK z dnia 14 grudnia 2017 r. sygn. akt K 17/14, Dz. U. z 2017 r., poz. 2405.

⁴³ Zob.: Art. 11 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, Dz. U. z 2016 r. poz. 1643, poz. 1643, 1948 i 1955 oraz z 2017 r. poz. 60 jest niezgodny z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji; Art. 11 ust. 2a lit. a ustawy o Straży

Jednak mając na względzie, iż analiza przepisów regulujących uprawnienie do dokonywania kontroli osobistej przez poszczególne podmioty znacznie przekroczyłaby określone ramy publikacji, przedmiotem rozważań będzie uprawnienie do dokonywania kontroli osobistej przez funkcjonariuszy

Granicznej jest niezgodny z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji; § 5 ust. 1–4, 6 i 7 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie kontroli granicznej dokonywanej przez funkcjonariuszy Straży Granicznej, Dz. U. nr 238, poz. 1729, z 2008 r. nr 223, poz. 1474 oraz z 2017 r. poz. 287 jest niezgodny z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Art. 12 ust. 1 pkt 3a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych, Dz. U. z 2016 r. poz. 706 oraz z 2017 r. poz. 60 jest niezgodny z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji; Art. 20 ustawy o strażach gminnych jest niezgodny z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji; § 10 ust. 1 pkt 2, ust. 3–6 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2009 r. w sprawie zakresu i sposobu wykonywania przez strażników gminnych (miejskich) niektórych czynności, Dz. U. nr 220, poz. 1722 oraz z 2011 r. nr 222, poz. 1329 jest niezgodny z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Art. 13 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 marca 2001 r. o Biurze Ochrony Rządu, Dz. U. z 2017 r. poz. 985: a) jest niezgodny z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji, b) jest niezgodny z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji; § 9 i § 10 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 kwietnia 2002 r. w sprawie szczegółowego trybu wykonywania czynności przez funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu oraz korzystania przez nich z pomocy innych podmiotów, Dz. U. nr 57, poz. 519 są niezgodne z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Art. 17 ust. 1 pkt 10 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, Dz. U. z 2016 r. poz. 1483 i 1948 oraz z 2017 r. poz. 244, 768 i 1086 jest niezgodny z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji; Art. 24 ust. 1 ustawy o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych jest niezgodny z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji; § 19–21 rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 14 grudnia 2001 r. w sprawie szczegółowego sposobu wykonywania niektórych uprawnień przez żołnierzy Żandarmerii Wojskowej, Dz. U. nr 157, poz. 1851 oraz z 2008 r. nr 182, poz. 1129 są niezgodne z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Art. 23 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, Dz. U. z 2017 r. poz. 1920 jest niezgodny z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji; Art. 23 ust. 7 pkt 1 ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu jest niezgodny z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji; § 29 ust. 1–3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 kwietnia 2005 r. w sprawie wydawania osobom poleceń określonego zachowania się, legitymowania, zatrzymywania, przeszukania, kontroli osobistej, przeglądania bagaży i sprawdzania ładunku oraz rejestrowania zdarzeń przez funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Dz. U. nr 86, poz. 733 jest niezgodny z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Art. 44 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego, Dz. U. z 2017 r. poz. 1978: a) jest niezgodny z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji, b) jest niezgodny z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

Art. 14 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, Dz. U. z 2017 r. poz. 1993 jest niezgodny z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji; Art. 14 ust. 7 pkt 1 ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym jest niezgodny z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji; § 29 ust. 1–3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 lipca 2006 r. w sprawie wydawania osobom poleceń określonego zachowania się, legitymowania, zatrzymywania, przeszukania, kontroli osobistej, przeglądania bagaży i sprawdzania ładunku oraz obserwowania i rejestrowania zdarzeń przez funkcjonariuszy Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Dz. U. nr 142, poz. 1014 jest niezgodny z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Policji, wskazane w art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji⁴⁴, zwanej dalej ustawą o Policji.

Zgodnie z wyrokiem TK⁴⁵, art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o Policji⁴⁶, uznany został za niezgodny z art. 41 ust. 1 i art. 47 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji a art. 15 ust. 7 ustawy sprzeczny z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 Konstytucji.

W związku z powyższym ustawodawca w przepisach ustawy z dnia 14 grudnia 2018 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw⁴⁷, wprowadził zmiany w art. 15 ust. 1 pkt 5, wskazując dodatkowe przesłanki stosowania kontroli osobistej oraz dodał art. 15d, w którym określił, na czym czynność ta polega. Ponadto zawarł w nim klauzulę minimalizowania zakresu ingerencji w dobra osoby kontrolowanej, wskazał sposób przeprowadzenia czynności, prawa i obowiązki kontrolującego i kontrolowanego, zasady i tryb jej dokonywania oraz prawo do sądowej kontroli legalności, zasadności oraz prawidłowości przeprowadzonej czynności kontroli osobistej, a także sposób postępowania z ujawnionymi przedmiotami stwarzającymi niebezpieczeństwo dla życia, zdrowia lub mienia.

Ten legislacyjny zabieg, będący wykonaniem wyroku TK⁴⁸, co prawda przyznał osobie kontrolowanej prawo do złożenia środka zaskarżenia do sądu oraz zawarł kwestie materii ustawowej w przepisach rangi ustawy a nie rozporządzenia⁴⁹, o czym będzie mowa w dalszej części, stał się okazją do wprowadzenia innych, bardzo niepokojących zmian, które uczyniły z kontroli osobistej pozaprocesowe przeszukiwanie osoby.

Pomimo zastrzeżeń Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Trybunału Konstytucyjnego w kwestii przepisów dotyczących stosowania kontroli osobistej, w przypadku istnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary, ustawodawca nie zdecydował się na wprowadzenie zmian w tej materii. Nadal w art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o Policji, główną przesłanką podjęcia kontroli osobistej pozostaje uzasadnione podejrzenie popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary, które jednocześnie uruchamia działania Policji w ramach ustawy o Policji i kodeksu postępowania karnego. Dodatkowo czynność ta może być przeprowadzona w celu znalezienia broni lub innych niebezpiecznych przedmiotów mogących służyć do popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary lub których posiadanie jest zabronione, lub przedmiotów mogących stanowić dowód w postępowaniu prowadzonym w związku z realizacją zadań Policji, lub w celu znalezienia przedmiotów, które podlegają przypadkowi w przypadku uzasadnionego przypuszczenia,

⁴⁴ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, tekst jedn. Dz. U. z 2019 r. poz. 161 z późn. zm.

⁴⁵ Wyrok TK z dnia 14 grudnia 2017 r. sygn. akt K 17/14, Dz. U. z 2017 r., poz. 2405.

⁴⁶ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, Dz. U. z 2017 r., poz. 2067.

⁴⁷ Dz. U. z 2018 r., poz. 2399.

⁴⁸ Wyrok TK z dnia 14 grudnia 2017 r. sygn. akt K 17/14, Dz. U. z 2017 r., poz. 2405.

⁴⁹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 września 2015 r. w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów, Dz. U. z 2015, poz. 1565 – nieobowiązujący.

że osoba posiada broń lub takie przedmioty, lub uzasadnionego przypuszczenia ich użycia do popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary.

Pomijając kwestie niestosowania przez ustawodawcę zasad techniki prawodawczej, co czyni przepis art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o Policji nieczytelnym, główna przesłanka podejmowania kontroli osobistej pozostała niezmienna, chociaż po wydaniu wyroku TK⁵⁰ można było mieć nadzieję, iż przepis ten zostanie zmieniony w taki sposób, aby nie kolidował z przepisami kodeksu postępowania karnego⁵¹. Pozostałe przesłanki, z wyjątkiem kontroli osobistej przeprowadzonej w celu znalezienia przedmiotów mogących stanowić dowód w postępowaniu prowadzonym w związku z realizacją zadań Policji, wciąż pozostają celami kontroli osobistej przeprowadzonej w związku z zaistnieniem uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary, zatem ich sztuczne wyodrębnienie nie znajduje najmniejszego uzasadnienia, a jedynie wprowadza chaos w przepisach.

Jednak największy niepokój wzbudzają przepisy art. 15d ustawy o Policji⁵², które określając zakres czynności faktycznych, obejmujących kontrolę osobistą, wyjątkowo głęboko ingerują w konstytucyjne prawa jednostki. Zgodnie z treścią art. 15d ust. 1 ustawy o Policji kontrola osobista polega na sprawdzeniu u osoby kontrolowanej:

- 1) odzieży i obuwia oraz przedmiotów, które znajdują się na jej ciele, bez odsłaniania przykrytej odzieżą powierzchni ciała,
- 2) bagażu oraz innych przedmiotów, które przy sobie posiada,
- 3) odzieży i obuwia oraz przedmiotów, które znajdują się na jej ciele, z odsłonięciem przykrytych odzieżą powierzchni ciała w celu oraz w zakresie niezbędnym do odebrania broni lub przedmiotów, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5, w przypadku gdy ujawniono ich posiadanie podczas sprawdzenia, o którym mowa w pkt 1 lub 2 i gdy do ich odebrania nie jest wystarczające zastosowanie czynności określonych w pkt 1 i 2,
- 4) jamy ustnej, nosa, uszu oraz włosów,
- 5) w szczególnie uzasadnionych przypadkach miejsc intymnych.

Przed wejściem w życie wyroku TK⁵³, w nieaktualnym już rozporządzeniu w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów z 2015 r.⁵⁴ zawarte były przepisy, które wskazywały granicę kontroli osobistej, jaką był zakaz odsłaniania przykrytej odzieżą części ciała. W praktyce, zakaz ten oznaczał tzw. sprawdzenie palpacyjne, bez zdejmowa-

⁵⁰ Wyrok TK z dnia 14 grudnia 2017 r. sygn. akt K 17/14, Dz. U. z 2017, poz. 2405.

⁵¹ Zob.: J. Grochowski, *Milicyjne przeszukanie pozaprocesowe...*, op. cit., s. 26–27; J. Karaźniewicz, op. cit., s. 280.

⁵² Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 161 z późn. zm.

⁵³ Wyrok TK z dnia 14 grudnia 2017 r. sygn. akt K 17/14, Dz. U. z 2017, poz. 2405.

⁵⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów z dnia 29 września 2015 r., Dz. U. z 2015 r., poz. 1565 – nieobowiązujący.

nia ostatniej warstwy odzieży osłaniającej ciało, natomiast odsłonięcie polegało na podniesieniu do góry bluzki, nogawek spodni itp.

W tym miejscu warto przypomnieć, iż było to jedyne rozporządzenie, które zawierało przepisy, odróżniające kontrolę osobistą od przeszukania osoby. Jednak z uwagi na datę jego wydania, nie zostało ono poddane kontroli. Pomimo tego, ustawodawca posiłkując się krytycznymi uwagami Trybunału odnoszącymi się do przepisów regulujących prawo do kontroli osobistej innych służb, zdecydował się na jego uchylenie, ale część jego przepisów przeniósł do ustawy o Policji.

Zmiana przepisów⁵⁵ spowodowała, iż granica polegająca na zakazie odsłaniania przykrytej odzieżą części ciała przestała istnieć. Ustawodawca tylko pozornie ją wskazał, co potwierdza poniższa analiza. Otóż zmienione przepisy art. 15d ustawy o Policji wskazują dwie sytuacje. Pierwsza wskazana w art. 15d ust. 1 pkt 1 ustawy o Policji dotyczy kontroli osobistej odzieży i obuwia oraz przedmiotów, które znajdują się na ciele osoby kontrolowanej, bez odsłaniania przykrytych odzieżą części ciała. Natomiast druga sytuacja określona w art. 15d ust. 1 pkt 3 ustawy o Policji, ma miejsce wtedy, gdy w trakcie kontroli bez odsłaniania przykrytej odzieżą części ciała ujawniono broń lub przedmioty wskazane w art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o Policji, ale okazała się ona niewystarczająca i niezbędne stało się odsłonięcie ciała. W tym przypadku przepis wskazuje cel czynności, jakim jest konieczność odebrania tych przedmiotów. W tym miejscu rodzi się pytanie, w jakim celu podejmowana jest kontrola osobista w pozostałych przypadkach, wskazanych w pkt 1, 2, 4, 5 art. 15d ust. 1 ustawy o Policji? Nie ulega wątpliwości, że celem kontroli w każdym przypadku jest znalezienie broni bądź przedmiotów, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o Policji, dlatego niezrozumiała jest taka konstrukcja przepisu.

Poza tym, mając na uwadze art. 15d ust. 1 oraz ust. 2 ustawy o Policji, stanowiący, iż „(...) Podczas sprawdzenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 3 i 5, osoba kontrolowana powinna być częściowo ubrana (...)” można wysnuć dwa zasadnicze wnioski. Po pierwsze, przepis razi niekonsekwencją ustawodawcy, trudno bowiem uznać, iż odsłonięcie przykrytych odzieżą części ciała jest tożsame z rozbieraniem osoby. Rozbieranie osoby częściowe czy całkowite zawsze wiązało się z jej przeszukaniem. Po drugie, zarówno w przypadku znalezienia podczas kontroli osobistej przedmiotów, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5 ustawy o Policji, jak i w przypadku ich braku, ustawodawca przewidział wzrokowe lub manualne sprawdzenie jamy ustnej, nosa, uszu, włosów oraz miejsc intymnych osoby kontrolowanej. A więc w każdym przypadku, bez względu na wynik kontroli, funkcjonariusz może sprawdzać po-

⁵⁵ Ustawa z dnia 14 grudnia 2018 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. z 2018 r., poz. 2399.

wyżej wskazane miejsca. Nie ulega wątpliwości, że aby sprawdzić miejsca intymne konieczne jest przynajmniej częściowe rozebranie osoby. Dlatego wątpliwości budzi konstrukcja przepisu pkt 3 art. 15 ust. 1 ustawy o Policji, w którym ustawodawca, mimo iż przepis dotyczy możliwości odsłaniania przykrytej odzieżą części ciała, nie uwzględnił w nim sprawdzenia miejsc intymnych, a zawarł je w odrębnym punkcie 5. Natomiast w art. 15d ust. 2 zdanie drugie wskazał, iż „(...) Podczas sprawdzenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 3 i 5, osoba kontrolowana powinna być częściowo ubrana (...)”.

Podsumowując tę kwestię należy stwierdzić, iż niekonsekwencja ustawodawcy wprowadza chaos w przepisach i znacznie utrudnia ich interpretację. Nie pomaga również treść uzasadnienia do projektu ustawy o Policji, w której w ogóle brak zapisów dotyczących sprawdzenia miejsc intymnych osoby kontrolowanej: „(...) Do zakresu czynności objętych kontrolą osobistą dodano również czynność polegającą na sprawdzeniu jamy ustnej, nosa, uszu oraz włosów osoby kontrolowanej, a w szczególności uzasadnionych przypadkach, sprawdzeniu pozostałych części ciała, w tym przykrytych odzieżą. (...) czynność określona w art. 15d ust. 1 pkt 3 (...) ma charakter subsydiarny względem czynności wskazanych w art. 15d ust. 1 pkt 1 i 2 i znajduje zastosowanie jedynie w przypadku, gdy podczas wykonywania tych czynności ujawniono broń lub inne niebezpieczne przedmioty oraz gdy czynności te nie były wystarczające do ich odebrania”⁵⁶.

Dlatego, mając na uwadze treść przepisu art. 15 ust. 1 pkt 3 i 5 ustawy o Policji, wniosek, iż sprawdzenie miejsc intymnych może mieć miejsce także w sytuacji, gdy nie doszło do ujawnienia poszukiwanych przedmiotów wydaje się w pełni uzasadniony, pomimo tego, iż ustawodawca odnosi je do przypadków szczególnie uzasadnionych.

Kolejna kwestia, wzbudzająca największe obawy, dotyczy sposobu przeprowadzenia kontroli osobistej miejsc intymnych. Przepis art. 15 ust. 3 ustawy o Policji wskazuje, iż sprawdzenie miejsc intymnych może być dokonane wzrokowo lub manualnie.

Do czasu wprowadzenia zmian, będących konsekwencją wykonania wyroku TK⁵⁷, w naszym systemie prawnym opartym na zasadach demokratycznego państwa prawnego, manualne sprawdzenie miejsc intymnych mogło mieć miejsce wyłącznie w ramach przeszukania osoby w związku z dokonaniem przez nią czynu zabronionego. Dodatkowym zabezpieczeniem był wymóg przeprowadzania tej czynności przez uprawnione do tego osoby, a mianowicie przez lekarza lub uprawnionego pracownika służby zdrowia, nigdy przez funkcjonariusza Policji. Oczywiście wzrokowe sprawdzenie miało miejsce i ta forma sprawdzenia nie wzbudza zastrzeżeń, ale sprawdzenie

⁵⁶ Komisyjny projekt ustawy o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw – druk nr 3088 z dnia 6.12.2018 r.

⁵⁷ Wyrok TK z dnia 14 grudnia 2017 r. sygn. akt K 17/14, Dz. U. z 2017, poz. 2405.

manualne, nigdy nie było dopuszczalne. Niepokojący jest również fakt, iż obecne przepisy nie określają, jak to manualne sprawdzenie powinno przebiegać, wskazują natomiast, że funkcjonariusz może żądać przyjęcia przez osobę kontrolowaną takiej pozycji ciała, która umożliwi sprawdzenie jej miejsc intymnych. Co więcej, ustawodawca, od którego ze względu na stopień ingerencji w prawa jednostki należałoby oczekiwać wyjątkowej precyzji, nie dołożył żadnych starań by wskazać, na czym polegają „szczególnie uzasadnione przypadki” i tym samym zezwolił funkcjonariuszowi Policji na pełną swobodę w ocenie tychże sytuacji.

Kolejny przepis, który określa sposób postępowania funkcjonariusza Policji podczas czynności kontroli osobistej (art. 15d ust. 4 ustawy) również zawiera szereg nieprawidłowości. Pierwsze trzy jego punkty, które dotyczą legitymowania oraz wskazania podstawy prawnej i faktycznej czynności, nie wzbudzają zastrzeżeń. Wątpliwości rozpoczynają się od punktu 4, gdzie w ostatniej jego części wskazane jest prawo funkcjonariusza do żądania przyjęcia przez osobę kontrolowaną takiej pozycji, która pozwoli na sprawdzenie jej miejsc intymnych, o czym była już mowa.

Niemalym zaskoczeniem jest także treść pkt 7 art. 15d ustawy o Policji, w którym z niezrozumiałych powodów ustawodawca, po czynnościach legitymowania, sprawdzania danych o osobie i przedmiotach, nakazuje funkcjonariuszowi ponownie pobrać niezbędne dane osobowe kontrolowanego i innych osób uczestniczących w czynności, a także dane dokumentów i przedmiotów, które osoba kontrolowana posiada. W tym miejscu rodzi się pytanie, na jakiej podstawie policjant dokonał legitymowania? Można oczywiście przyjąć, iż ustalenia danych personalnych dokonał na podstawie wypowiedzi ustnej osoby kontrolowanej lub osób jej towarzyszących. Ale nadal są to czynności legitymowania, w ramach których funkcjonariusz potwierdza dane osobowe w systemach informatycznych. Ponadto, po wylegitymowaniu osoby, zgodnie z przedstawionym wyżej algorytmem, może on wezwać osobę do wydania broni lub innych niebezpiecznych przedmiotów lub je osobiście odebrać, a następnie zobowiązany jest dokonać sprawdzenia w bazach i systemach informatycznych informacji o tych przedmiotach. Oczywiście jest także, że przed sprawdzeniem w bazach i systemach informatycznych osób lub przedmiotów, należy te dane najpierw uzyskać. Mając na uwadze powyższe należy stwierdzić, iż pkt 7 powiela poprzednio wykonane czynności, dlatego postuluje się jego usunięcie, co pozwoli uczynić cały algorytm czynności bardziej klarownym.

Przepis art. 15d ust. 4 ustawy o Policji kończy punkt 8, który wskazując na okoliczność zwalniającą funkcjonariusza z legitymowania, w zasadzie niewiele do algorytmu wnosi. W tym miejscu można mieć wrażenie, że kończą się przepisy opisujące sposób przeprowadzania kontroli osobistej, gdyż ustawodawca kolejne ustępy (7 i 8) poświęca rygorom dotyczącym płci kon-

trolowanego i kontrolującego oraz miejsca przeprowadzania czynności, po czym dopiero w ust. 9 powraca do zakończenia kontroli osobistej. Pozostałe przepisy, tj. art. 15d ust. 10, 13, 14 ustawy o Policji, skupiają się głównie na sposobie dokumentowania kontroli osobistej, uzależniając go od jej wyniku oraz decyzji osoby kontrolowanej. Nie ulega wątpliwości, iż długo wyczekiwane rozwiązanie, polegające na wprowadzeniu obowiązku sporządzania protokołu kontroli osobistej w przypadku znalezienia w toku kontroli broni lub przedmiotów, o których mowa w art. 15 ust. pkt 5 ustawy o Policji, należy uznać za właściwe i pożądane, gdyż z całą pewnością w przypadku popełnienia czynu zabronionego, wpłynie ono na jakość zabezpieczonego w trakcie czynności materiału dowodowego.

W tym miejscu należy zauważyć, iż kwestie dokumentowania zostały szczegółowo opisane w rozporządzeniu w sprawie dokumentowania przez policjantów kontroli osobistej oraz przeglądania zawartości bagaży lub sprawdzania ładunków⁵⁸, dlatego nie znajdują uzasadnienia przepisy powielające te treści w ustawie i akcie wykonawczym do niej. Rozwiązanie, w którym część przepisów określających zawartość protokołu kontroli osobistej ujęto w ustawie, a część dotyczącą opisu poszczególnych elementów protokołu w akcie wykonawczym, którego załącznik stanowi protokół kontroli osobistej, nie wydaje się właściwe, głównie z tego powodu, że przepisy tracą na przejrzystości. Celem uniknięcia zbędnych powtórzeń zasadne wydaje się skrócenie przepisu ustawy, pozostawiając jedynie zapis, iż „Z kontroli osobistej sporządza się protokół, w przypadku gdy osoba kontrolowana zgłosiła takie żądanie bezpośrednio po jej dokonaniu oraz w przypadku gdy w toku kontroli znaleziono broń lub przedmioty, o których mowa w art. 15 ust. pkt 5 ustawy”. Te same uwagi odnoszą się do art. 15d ust. 13 ustawy o Policji, w którym mowa o sporządzaniu notatki służbowej w przypadku negatywnego wyniku kontroli osobistej lub braku żądania osoby kontrolowanej co do sporządzenia protokołu z czynności, a także w odniesieniu do sposobu składania środka zaskarżenia do sądu.

Natomiast z aprobatą należy odnieść się do przepisu art. 15d ust. 14 ustawy o Policji, chociaż można ubolewać nad tym, iż nie dotyczy on także innych przedmiotów, będących w zainteresowaniu Policji. Zgodnie z jego treścią, jeżeli w trakcie kontroli osobistej ujawnione zostały przedmioty, o których mowa w art. 15d ust.1 i stwarzają one niebezpieczeństwo dla życia, zdrowia lub mienia, policjant w granicach dostępnych środków, zobowiązany jest niezwłocznie podjąć czynności ochronne, które polegają między innymi na zabezpieczeniu zagrożonego miejsca przed dostępem osób postronnych,

⁵⁸ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 maja 2019 r. w sprawie dokumentowania przez policjantów kontroli osobistej oraz przeglądania zawartości bagaży lub sprawdzania ładunków, Dz. U z 2019, poz. 904.

a następnie powiadomić dyżurnego właściwej jednostki Policji celem podjęcia niezbędnych czynności usuwających to zagrożenie.

Nie ulega wątpliwości, że wprowadzone zmiany zatarły różnice między kontrolą osobistą a przeszukaniem osoby i znacznie poszerzyły uprawnienia funkcjonariuszy Policji w zakresie ingerencji w prawa i wolności jednostki. Należy przy tym podkreślić, iż nie bez znaczenia na ochronę praw każdego człowieka ma także fakt, iż decyzję o podjęciu czynności kontroli osobistej podejmuje sam policjant. Jednak w tym względzie wyrok TK⁵⁹ wiele zmienił. I nie chodzi o subiektywne przekonanie funkcjonariusza o istnieniu uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa, które decyduje o podjęciu przez niego kontroli osobistej. Istotne jest to, iż działania te mogą być skontrolowane przez niezależny organ, jakim jest sąd. Przepis art. 15d ust. 11 ustawy o Policji, przyznał osobie kontrolowanej prawo do zbadania legalności, zasadności oraz prawidłowości przeprowadzonej przez funkcjonariusza Policji kontroli osobistej, poprzez możliwość złożenia w terminie 7 dni od dokonania czynności, zażalenia do sądu rejonowego właściwego ze względu na miejsce jej dokonania. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w którymkolwiek z tych obszarów, sąd zobowiązany jest zawiadomić o tym prokuratora oraz komendanta policji jednostki nadrzędnej nad tą, w której policjant pełni służbę.

W przepisach ustawy o Policji, które za sprawą wyroku TK⁶⁰ utraciły moc, osobie kontrolowanej przysługiwało zażalenie jedynie na sposób prowadzenia kontroli osobistej i nie do sądu, ale do miejscowo właściwego prokuratora. Zatem była to kontrola sposobu działania organu ścigania przez inny organ ścigania, których interesy są zazwyczaj zbieżne. Już w 2008 r. TK w wyroku K 38/07, oceniając konstytucyjność regulacji przeszukania w art. 236 § 2 k.p.k., które z uwagi na charakter czynności odnieść można również do kontroli osobistej, podkreślił, że „(...) postanowienie prokuratora o przeszukaniu i zatrzymaniu rzeczy oraz inne rozstrzygnięcia wymienione w art. 236 § 2 k.p.k. bezpośrednio ingerują w konstytucyjnie chronioną wolność osobistą, nietykalność mieszkania, a przez to również w prawo do prywatności i prawo własności. Dlatego osoby, wobec których zostały zastosowane te środki, powinny mieć zapewnione gwarancje kontroli tych decyzji przez odpowiednie organy (...). Kontrola zażaleniowa nie tworzy ochrony przed arbitralną ingerencją organów ścigania. Jej celem jest zminimalizowanie jej skutków, ponieważ ma ona charakter następczy. Dokonanie przeszukania i zatrzymanie rzeczy, powinno zatem podlegać kontroli niezależnego sądu. W związku z powyższym, ze względu na brak sądowej kontroli postanowienia prokuratora o przeszukaniu i zatrzymaniu rzeczy oraz innych czynności związanych z prze-

⁵⁹ Wyrok TK z dnia 14 grudnia 2017 r. sygn. akt K 17/14, Dz. U. z 2017, poz. 2405.

⁶⁰ Ibidem.

szukaniem i zatrzymaniem rzeczy, regulacja ta narusza prawo do sądu przez to, że zamyka drogę sądową ochrony konstytucyjnych wolności i praw”⁶¹.

Podsumowanie

Pomimo zmian, które należy uznać za właściwe, dotyczących m.in. wprowadzenia prawa do złożenia środka zaskarżenia na legalność, zasadność i prawidłowość przeprowadzenia kontroli osobistej do niezależnego sądu czy obligatoryjnego sporządzenia protokołu z kontroli osobistej w przypadku znalezienia broni czy przedmiotów, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 5, szereg kwestii nie zostało rozwiązanych. Nieustannie aktualny pozostaje problem przesłanki, która uruchamia jednocześnie proces karny w ramach trybu art. 308 k.p.k. i działania na podstawie ustawy o Policji. Wciąż otwarta pozostaje kwestia sposobu postępowania z osobą kontrolowaną, u której znaleziono dowody przestępstwa czy wykroczenia. Niejasne jest także, w jaki sposób policjant będzie dokonywał manualnego sprawdzenia miejsc intymnych. Niestety, pomimo sugestii Rzecznika Praw Obywatelskich i Trybunału Konstytucyjnego, tych kluczowych zagadnień ustawodawca nie uregulował, dlatego nie sposób odnieść się do nowelizacji ustawy z aprobatą.

Przepisy te nie tylko rozczarowują z uwagi na ich niewłaściwą konstrukcję, brak konsekwencji ustawodawcy czy brak przejrzystych przepisów określających szczegółowo sposób postępowania policjanta podczas kontroli osobistej, ale przede wszystkim stwarzają szereg zagrożeń dla jednostki i wręcz porażają stopniem ingerencji w jej konstytucyjne prawa i wolności.

Powyższe przykłady to tylko niewielki wycinek problemów, jakie generuje instytucja kontroli osobistej. Istnienie obok siebie przepisów dotyczących kontroli osobistej i przeszukania osoby, przy tak skonstruowanych przepisach, wprowadza ogólny chaos.

Nie podlega żadnej dyskusji, iż Policja, której rolą jest ochrona bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymywanie bezpieczeństwa i porządku publicznego⁶² powinna mieć odpowiednie instrumenty do walki ze sprawcami czynów zabronionych. Jednak uprawnienie do dokonywania kontroli osobistej, które tak głęboko jak przeszukanie osoby ingeruje w konstytucyjne prawa jednostki, przy niejasnych przesłankach stosowania tej instytucji, pozostaje w sprzeczności z zasadami demokratycznego państwa prawnego.

⁶¹ Wyrok TK z dnia 3 lipca 2008 r., K 38/07, OTK-A 2008, nr 6, poz. 102; P. Starzyński, *Skutki uznania niekonstytucyjności art. 236 par. 2 k.p.k.*, „Przegląd Policyjny” 2010, nr 3, s. 122–131.

⁶² Zob. S. Pieprzny, *Policja – organizacja i funkcjonowanie*, Kraków 2011.

Wykaz literatury

- Amelung K. (red.), Marszał K. (red.), *Stosowanie środków przymusu w procesie karnym*, Katowice 1990.
- Cieślak M., *Zagadnienia dowodowe w procesie karnym*, tom I, Warszawa 1955.
- Cieślak M., *Środki przymusu na tle systemu bodźców prawnych w procesie karnym*, „ZN UJ. Prace Prawnicze” 1960, nr 7.
- Daszkiewicz W., *Proces karny, część ogólna*, Poznań 1995.
- Dudka K., Paluszkiwicz H., *Postępowanie karne*, Warszawa 2015.
- Grajewski J. (red.), Paprzycki L.K., Steinborn S., *Komentarz aktualizowany do art. 1–424 Kodeksu postępowania karnego*, System Informacji Prawnej LEX 2014.
- Grochowski J., *Milicyjne przeszukanie pozaprocesowe a konstytucyjne prawa osobiste w PRL*, „Problemy Prawa Karnego” 1989, nr 15.
- Grochowski J., *Definicja i elementy składowe instytucji przeszukania w procesie karnym*, „Problemy Prawa Karnego” 1990, nr 16.
- Grzegorzczak T., *Dowody w procesie karnym*, Warszawa 1998.
- Grzegorzczak T., *Kodeks postępowania karnego*, Warszawa 2014.
- Grzegorzczak T., Tylman J., *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 1998.
- Grzeszczyk W., *Kodeks postępowania karnego, komentarz*, Warszawa 2005.
- Hochberg L., Murzynowski A. i Schaff L., *Komentarz do kodeksu postępowania karnego*, Warszawa 1959.
- Hofmański P. (red.), *Węzłowe problemy procesu karnego. Materiały konferencyjne – Kraków, 25–28.9.2008*, Warszawa 2010.
- Hofmański P. (red.), Sadzik E., Zgryzek K., *Kodeks postępowania karnego, tom I, Komentarz do artykułów 1–296*, Warszawa 2011.
- Kamińska-Nawrot A., *Prawo do złożenia zażalenia na czynności związane z przeszukiwaniem w ramach art. 236 k.p.k. Niepokój związany ze zmianami*, [w:] S. Steinborn (red.), *Postępowanie odwoławcze w procesie karnym – u progu nowych wyzwań*, Warszawa 2016.
- Kamińska-Nawrot A., *Przeszukanie – środek przymusu procesowego ograniczający konstytucyjnie chronione prawa*, „Studia nad Bezpieczeństwem” 2016.
- Kamińska-Nawrot A., *Kontrola osobista*, „Studia nad Bezpieczeństwem” 2017, nr 2.
- Kamińska-Nawrot A., *Przeszukanie osoby a kontrola osobista – w kontekście zasady informacji prawnej*, „Security, Economy & Law” 2017, nr 4.
- Karaźniewicz J., *Przeszukanie i czynności zbliżone do przeszukania w teorii i praktyce organów ścigania*, [w:] P. Hofmański (red.), *Węzłowe problemy procesu karnego. Materiały konferencyjne – Kraków, 25–28.9.2008*, Warszawa 2010.
- Kasprzak J., Młodziejowski B., Brzęk W., Moszczyński J., *Kryminalistyka*, Warszawa 2006.
- Kasprzak A., *Przeszukania nie zawsze legalne*, „Rzeczpospolita” z 23 grudnia 2003 r.
- Kaznowski A., *Problematyka przeszukania mieszkania*, „Prokuratura i Prawo” 2010, nr 4.
- Kmieciak R., Skrętowicz E., *Proces karny, część ogólna*, Kraków–Lublin 1999.
- Łyżwa R., *Przeszukanie w celu wykrycia lub zatrzymania albo przymusowego doprowadzenia osoby podejrzanej*, „Studia Prawnoustrojowe” 2018, nr 40.
- Marszał K., *Proces karny, zagadnienia ogólne*, Katowice 2013.
- Marszał K., *Przegląd środków i ich funkcji w polskim procesie karnym*, [w:] K. Amelung (red.), K. Marszał (red.), *Stosowanie środków przymusu w procesie karnym*, Katowice 1990.

- Młodziejowski B., *Taktyka przeszukania terenu, pomieszczeń i osób*, [w:] J. Kasprzak, B. Młodziejowski, W. Brzęk, J. Moszczyński, *Kryminalistyka*, Warszawa 2006.
- Młynarczyk Z., *Przeszukanie i odebranie przedmiotów w postępowaniu karnym*, „Prokuratura i Prawo” 1996, nr 4.
- Paluszkiewicz H., *Dowody*, [w:] K. Dudka, H. Paluszkiewicz, *Postępowanie karne*, Warszawa 2015.
- Pieprzny S., *Policja – organizacja i funkcjonowanie*, Kraków 2011.
- Radecki W., Ziarczyk S., *Przeszukanie i zatrzymanie rzeczy, jako procesowe czynności poszukiwawcze w postępowaniu karnym*, Legionowo 2002.
- Schaff L., *Proces karny Polski Ludowej, wykład zasad ogólnych*, Warszawa 1953.
- Starzyński P., *Skutki uznania niekonstytucyjności art. 236 par. 2 k.p.k.*, „Przegląd Policyjny” 2010, nr 3.
- Stefański R.A., Zabłocki R. (red.), *Kodeks postępowania karnego, Komentarz*, t. I, Warszawa 2003.
- Steinborn S. (red.), *Postępowanie odwoławcze w procesie karnym – u progu nowych wyzwań*, Warszawa 2016.
- Szumilo-Kulczycka D., *Kontrola osobista, przeglądanie zawartości bagaży, przeszukiwanie (przyczynek do kwestii racjonalności legislacji)*, „Państwo i Prawo” 2012, nr 3.
- Uniszewski Z., *Przeszukanie. Problematyka kryminalistyczna*, Warszawa 2000.
- Waltoś S., *Proces karny, zarys systemu*, Warszawa 2002.
- Waltoś S., *Proces karny, zarys systemu*, Warszawa 2009.
- Waltoś S., Hofmański P., *Proces karny, zarys systemu*, Warszawa 2013.
- Wiliński P., *Proces karny w świetle Konstytucji*, Warszawa 2011.
- Woźniewski K., *Inicjatywa dowodowa w polskim prawie karnym procesowym*, Gdynia 2001.
- Zgryzek K., *Przeszukanie jako czynność procesowa i kryminalistyczna*, „Palestra” 1977, nr 2.

Summary

Search of a person and personal control – after changes resulting from the execution of the Constitutional Tribunal judgment

Key words: search of a person, personal control, Constitutional Tribunal, human rights, Police Act, Constitution.

According to the Constitutional Tribunal judgment, a number of regulations regarding the search of a person and personal control were found to be unconstitutional. The execution of the judgment has become an opportunity to introduce other changes in the Police Act, which transformed personal control into a non-trial search of a person and it violates constitutional rights and human freedom.